



Osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat tekijät väestötutkimuksissa – monikielisten tutkimusassistenttien kokemuksia

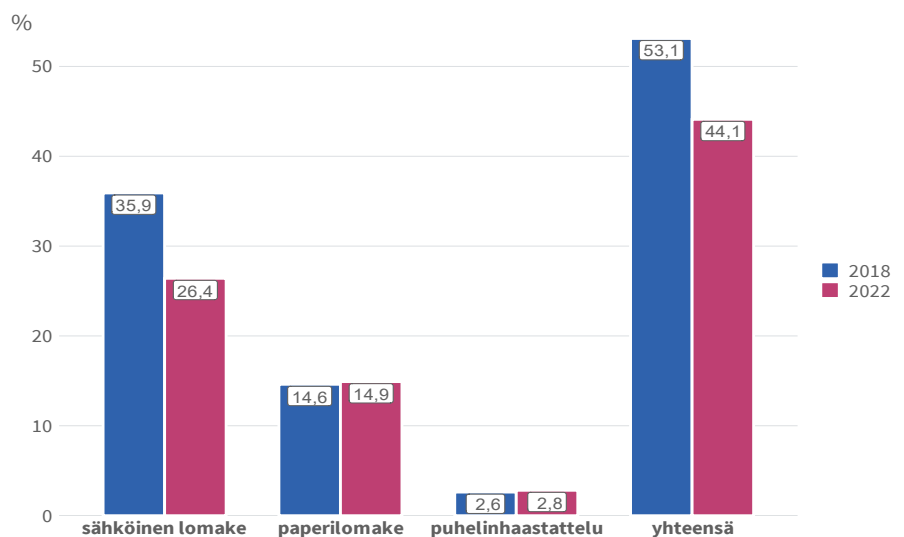
PÄÄLÖYDÖKSET

- Monikieliset tutkimusassistentit ovat tärkeässä roolissa ulkomailla syntyneiden väestötutkimuksen onnistumisessa.
- Tutkittavien käsitys tutkimuslaitoksesta voi vaikuttaa tutkimukseen osallistumiseen.
- Monikieliset tutkimusassistentit voivat rakentaa luottamusta tutkimuslaitoksen ja tutkittavan välillä.
- Tutkittaville voi olla merkityksellistä kokemusten jakaminen ja vaikuttamismahdollisuudet.

Väestötutkimuksiin ei nykyään vastata yhtä aktiivisesti kuin aiemmin, mikä on huolestuttavaa.¹ Väestötutkimusten tarkoituksena on tuottaa yleistettävää tietoa koko väestöstä muun muassa päätöksenteon ja kehittämistyön tueksi. Heikko vastausaktiivisuus vähentää tulosten luotettavuutta ja hyödynnettävyyttä. Vastausaktiivisuuteen voivat vaikuttaa muun muassa tutkimuksen saavutettavuuteen ja tietoturvaan liittyvät tekijät. Erityisesti vaikeammin tavoitettavien väestöryhmien kohdalla on syytä miettiä, mitkä tekijät ovat esteenä vastaamiselle. Vuosien 2022 ja 2018 toteutettujen ulkomailla syntyneiden terveys- ja hyvinvointitutkimusten välillä vastausaktiivisuus laski 53 prosentista 44 prosenttiin (kts. Kuvio 1).

Kansallisen tutkimuksen ulkomailla syntyneiden terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista (MoniSuomi) otokseen kuului 18 600 henkilöä. Otos poimittiin ositetulla satunnaisotannalla Manner-Suomessa asuvista 20–74-vuotiaista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista.² Tutkimukseen pystyi vastamaan sähköisellä ja paperisella lomakkeella tai osallistumalla monikielisten tutkimusassistenttien toteuttamaan puhelinhaastatteluun. MoniSuomi-tutkimus rekrytoi tutkimusassistentteja tavoittelemaan suurimpien kieliryhmien tutkittavia sekä niiden kieliryhmien tutkittavia, joiden oli aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu vastanneen erityisen heikosti. Haastattelujen lisäksi monikieliset tutkimusassistentit osallistuivat tutkimuksesta tiedottamiseen ja motivoivat tutkittavia ensisijaisesti vastaamaan itsenäisesti lomakkeelle.

Tässä tutkimuksessa tuodaan esiin MoniSuomi-tutkimuksessa työskennelleiden monikielisten tutkimusassistenttien (n = 11) näkemyksiä tutkimukseen osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Teemahaastatteluihin osallistui kuusi tutkimusassistenttia. Haastattelut toteutti yksi laadulliseen tutkimukseen perehtynyt tutkimusassistentti, joka osallistui myös tulosten reflektointiin. Kaikilla tutkimusassistentteilla oli mahdollisuus kommentoida haastattelujen yhteenvetoa.



Kuvio 1. Ulkomailla syntyneiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksiin osallistuminen vastautavoittain vuosina 2018 ja 2022 (Lähde: THL, 2022).

Katri-Leena Klemettilä
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Anna Litewka-Anttolainen
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Lotta Mäkipää
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Eero Lilja
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Anu Castaneda
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Hannamaria Kuusio
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

¹ Beullens et al., 2018

² Kuusio et al., 2023

Näin tutkimus tehtiin:

Tutkimuksessa selvitettiin monikielisten tutkimusassistenttien kokemuksia osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

Yksilölliset teemahaastattelut (n = 6) toteutettiin etäyhteydellä maaliskuussa 2023.

Kaikki MoniSuomi-tutkimuksen tutkimusassistentit (n = 11) kutsuttiin mukaan tutkimukseen.

Haastattelut toteutti yksi tutkimusassistentti. Litteroitu aineisto analysoitiin temaattisella analyysillä.

Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin vaikuttavuusketju (IOOE) -ajattelua hahmottamaan tavoitteen, resurssien, hyvien käytäntöjen ja muutoksen suhdetta sekä määrittelemään, mitä on vaikuttavuus.³ Aluksi määritellään tavoite, ja millä resursseilla siihen pyritään (input). Sitten kartoitetaan toimenpiteet (output), millä aikaansaadaan muutokset (outcome). Lopulta tarkastellaan, miten tavoite on toteutunut (effectiveness).

Haastatteluaineiston perusteella osallistumisaktiivisuuden vaikuttavat tekijät on jaettu kolmeen kategoriaan:

- 1) tutkimuslaitokseen liittyviin tekijöihin
- 2) tutkimusassistentteihin liittyviin tekijöihin
- 3) tutkittavaan liittyviin tekijöihin

Tutkimuslaitoksen imago

Yksi tutkimukseen osallistumiseen vaikuttava tekijä oli tutkittavan käsitys Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta (THL) tutkimuksen toteuttajana. THL on valtion tutkimuslaitos, joka on tehnyt väestötutkimuksia 1960-luvulta alkaen.⁴ Aiempien tutkimusten mukaan ulkomailla syntyneiden luottamus viranomaisiin kohtaan on yhteydessä muun muassa maassaoloaikaan.⁵ Haastateltujen mukaan monikielisten tutkimusassistenttien työskentely THL:ssä vaikutti positiivisesti laitoksen imagoon. Muita siihen liittyviä tekijöitä olivat THL:n profiili, tietoturva ja tiedottaminen.

- Tutkimuslaitoksen profiiliin sisältyy THL:n tunnettavuus, tunnistettavuus ja näkyvyys. Selkeä käsitys THL:stä edisti osallistumista. Toisaalta THL:n tutkimuslaitoksena liittyvät tekijät kuten, tutkimuksen vapaaehtoisuus ja osallistumispalkkion puuttuminen, saattoivat vähentää osallistumista.
- Tietoturva ja tutkittavien anonymiteetin tärkeys nousivat esille haastatteluissa. Haastateltujen mukaan sillä, että tutkimuksen toteuttajana oli valtion laitos, oli sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Tutkimusassistentit kertoivat, että osa tutkittavista piti THL:ää luotettavana ja assistentit saattoivat vedota tutkittavien tietoturvakysymyksissä siihen, että kyseessä on valtion laitos.
- Tiedottamisessa tutkimusassistentit pitivät tärkeänä sitä, että tietoa tutkimuslaitoksesta, tutkimuksesta ja sen tuloksista on saatavilla tutkittavien äidinkielillä THL:n verkkosivujen lisäksi eri kielisten yhteisöjen seuraamalla sivuilla. Merkityksellistä oli myös se, kokivatko tutkittavat, että laitoksen viestintä oli heille suunnattu.

“He eivät välttämättä tiedä tai mene THL:n sivulle etsimään tietoa, koska se ei ole jotain, mikä liittyy heihin.”

Tutkimusassistentit luottamuksen rakentajina

Monikielisten tutkimusassistenttien hyödyntäminen ulkomailla syntyneiden väestötutkimuksissa on useissa tutkimuksissa todettu hyväksi käytännöksi, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien tutkittavien luottamuksen saavuttamiseksi.⁶ Kuitenkin tutkimusassistentin taustalla voi olla vaikutusta osallistumishalukkuuteen. MoniSuomi-tutkimusassistenttien mukaan ensisijainen merkitys oli äidinkielellä. Luottamuksen rakentamista edistivät tutkimusassistentin profiili, ammatillisuus ja rooli viestinviejänä.

- Haastateltavien mukaan tutkimusassistentin profiili vaikutti tutkittavien osallistumiseen. Siihen kuuluu tutkimusassistentin ja tutkittavan yhteinen tausta (esimerkiksi taustamaa ja/tai pakolaisuus) ja lähestymiskieli. Lisäksi haastateltavat kokivat, että naissukupuoli oli eduksi tavoittelussa. Se, että assistentti oli tunnistettavissa (omalla nimellä ja kuvalla) ja näkyvillä (sosiaalisessa mediassa tai kieliryhmän muussa

³ Liket, 2017

⁴ Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2018, terveytemme.fi

⁵ Castaneda et al., 2015

⁶ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kotouttamisrahasto & Tilastokeskus, 2015

Lähestymiskielet

Kyselyyn oli mahdollista vastata sähköisellä lomakkeella, postitse lähetetyllä paperilomakkeella tai puhelinhaastattelussa. Lomake oli käännetty 20 yleisimmälle kielelle.

Tutkittaville postitettiin kutsukirje sekä kaikki myöhemmät karhukirjeet oman äidinkielen lisäksi suomeksi tai ruotsiksi. Kutsu lähetettiin englanniksi sekä suomeksi tai ruotsiksi niille, joiden äidinkielellä ei ollut lomaketta saatavilla.

Puhelimitse vastaajia tavoiteltiin suomen kielen lisäksi 15 kielellä: arabia, kurdi (sorani), englanti, espanja, viro, farsi, puola, dari, venäjä, somali, albania, ruotsi, turkki, vietnam ja kiina.

Myös verkkosivuilla ensimmäisen kutsukirjeen materiaalit olivat saatavilla kaikilla 20 kielellä sekä tutkittavan tietosuojailmoitus suomeksi, englanniksi, ruotsiksi ja venäjäksi.

toiminnassa) ja otti henkilökohtaisesti yhteyttä, vaikutti positiivisesti osallistumispäätökseen.

- Taustaan liittyvien tekijöiden lisäksi tutkimusassistentin ammatillisuus edesauttoi suostumusta tutkimukseen osallistumiseen. Ammatillisuudella viitataan tutkimusassistenttien toimintatapoihin. Haastateltavat kuvasivat vaitiolo- ja viivästyneisyyttä, tutkittavien arvostusta ja ainutlaatuisuuden korostamista. Lisäksi he hyödynsivät sujuvasti tutkittavien taustatietoja tavoittelussa ja vastasivat mahdollisiin haastaviin tilanteisiin ammatillisesti.
- Tutkimusassistentit näkivät roolinsa viestinviejinä tutkimuslaitoksen ja tutkittavien välillä. He kertoivat tutkimuksesta yksittäisille tutkittaville ja tiedottivat laajempaa yhteisöä.

”Se oli siis tosi hyvä, että THL on palkannut tutkimusassistentin jokaiselle kieliryhmälle. Ja myös on antanut mahdollisuus vastata omalla äidinkielellä. Joo, se mun mielestä se luodaan se. Luottamus. Niinku osallistujan ja laitoksen välissä.”

Tutkittavan kokemus osallisuudesta

Osallisuudella tarkoitetaan sitä, että tuntee kuuluvansa johonkin ja se näyttäytyy esimerkiksi luottamuksena ja vaikuttamismahdollisuuksina.⁷ Haastateltavien mukaan tutkittavan mahdollisuus jakaa kokemuksia, tietosuojan varmistaminen ja tieto tutkimuksen laajemmasta hyödystä olivat osallistumisaktiivisuutta edistäviä tekijöitä.

- Osallistumisaktiivisuuden vaikutti tutkittavan tausta ja mahdollisuus kokemusten jakamiseen tutkimusassistentin kanssa. Osa tutkittavista tuntui ajattelevan, että vain negatiiviset kokemukset olivat tärkeitä tutkimuksen kannalta. Toisin sanoen, mitä pidempään tutkittava oli asunut Suomessa ja mitä tyytyväisempi hän oli elämäänsä, sitä vähemmän hän koki syytä osallistua. Tutkimusassistenttien mukaan vanhempia tutkittavia oli helpompi rekrytoida tutkimukseen.
- Käsitös tutkittavan tietosuojasta ja tutkimusassistentin kyky luoda luottamusta vaikutti osallistumispäätökseen.
- Keskeinen motivointikeino oli vaikuttamismahdollisuuden (yhteisön näkökulmasta) painottaminen.

”Joo se mikä sai heitä siihen mukaan, oli ehkä se... heille kerrottiin, että he saa olla mukana. Tässä periaatteessa yhteiskunnassa ja heidän ääni merkitsee, että he saa vaikuttaa näillä.”

Vastausaktiivisuus kieliryhmittäin

Taulukossa 1 on kuvattu kieliryhmittäin vastausaktiivisuutta MoniSuomi -tutkimuksessa. Tutkimukseen poimitusta otoksesta niiden, joiden puhelinnumero oli saatavilla (n = 3283), vastausprosentti oli selkeästi parempi (61,6 %) verrattuna niihin, joiden puhelinnumeroa ei ollut saatavilla (40,1 %). Ennen puhelinkontaktia vastasi 39 prosenttia ja puhelinkontaktin jälkeen 23 prosenttia niistä osallistuneista, joiden puhelinnumero oli tiedossa. Vastausaktiivisuuden nousu niiden osalta, joiden puhelinnumero oli saatavilla, oli huomattava lähes kaikilla kieliryhmillä. Suurin ero oli somalinkielisessä ryhmässä (18,6 % ja 60,8 %). Niistä, joita tavoiteltiin puhelimitse, kieltäytyi 14 prosenttia. Vain kaksi prosenttia tutkittavista, joiden puhelinnumero ei ollut tiedossa, ilmoitti kieltäytyvänsä tutkimuksesta.

⁷ Suomen sosiaali ja terveys ry, 2018

Taulukko 1. MoniSuomi -tutkimuksen vastanneiden osuus kieliryhmittäin (Lähde: THL 2022)

Kieli	otos	Vastanneet (%)	Vastanneet, numero tiedossa (%)	Vastanneet, numero ei tiedossa (%)
Albania	496	34,1	48,4	30,8
Arabia	1314	35,8	56,9	32,9
Dari	348	40,8	84,1	34,5
Englanti	806	55,1	78,9	49,1
Espanja	394	57,9	66,7	56,3
Farsi	305	57,0	90,5	51,7
Kiina	611	58,3	78,0	54,8
Kurdi/sorani	620	29,0	35,2	27,8
Puola	269	39,4	60,6	36,4
Ranska	194	58,8	71,4	57,2
Ruotsi	132	56,8	56,5	56,9
Saksa	224	59,4	73,1	57,6
Somali	596	23,8	60,8	18,6
Suomi	183	40,4	50,0	36,8
Thai	522	44,6	54,7	42,1
Turkki	404	41,1	46,2	39,9
Ukraina	309	54,7	81,5	52,1
Venäjä	3531	46,7	61,8	41,7
Vietnam	451	47,5	68,1	43,7
Viro	1890	38,5	58,8	30,9
Muu kieli	4190	44,7	62,4	41,5
YHTEENSÄ	17789*	44,1	61,6	40,1

*Otoksen ylipeitto oli 811 henkilöä. Ylipeitoksi tulkittiin ne, jotka olivat muuttaneet pois Suomesta tai kuolleet ennen tutkimuksen päättymistä.

Yhteenveto – tutkimusassistenteilla on keskeinen rooli ulkomailla syntyneiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen onnistumisessa

Tässä tutkimuksessa kerättiin monikielisten tutkimusassistenttien näkemyksiä osallistumisaktiivisuuden vaikuttavista tekijöistä. Tapausesimerkkinä toimi MoniSuomi-tutkimus, joka on THL:n toteuttama väestötutkimus ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palvelukokemuksista. Aineistonkeruun toteutuksessa oli mukana 11 monikielistä tutkimusassistenttia, joista kuusi teemahaastateltiin tätä tutkimusta varten.

MoniSuomi-tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa luotettavaa tietoa ja tätä kautta edistää yhdenvertaisuutta. Yhtenä panoksena oli monikielisten tutkimusassistenttien joukko. Keinoja osallistumisaktiivisuuden kasvattamiseen olivat puhelintyön lisäksi muun muassa assistenttien nimellä ja puhelinnumerolla varustettu monikielinen postikortti ja yhteisöjen

tiedottaminen. Tutkimusassistenttien osaamisen ja toimien vaikutukset näkyvät osallistumisaktiivisuuden lisäksi tiedon leviämässä ja luottamuksen syntyemisessä. Varsinaista vaikuttavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla muutoksia pidemmällä aikavälillä.

Löydökset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa, mutta tuovat hyvien käytäntöjen pohdintaan ymmärrystä tutkimusassistenttien ja osallisuuden merkityksestä. Tutkimuksen toteutuksessa on hyvä huomioida, että kokemusten jakaminen ja vaikuttamismahdollisuuksien todentaminen ovat merkittäviä osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Kieltäytymisyyden ja osallistumiseen vaikuttavien tekijöiden yhteydestä tarvitaan lisää tutkimusta. Jatkossa monikielisten tutkimusassistenttien osaamista tulisi hyödyntää aina väestötutkimusten suunnittelusta tulosten raportointiin ja jalkauttamiseen asti. Koko väestöä edustavan luotettavan tiedon tuottaminen neljän vuoden välein edellyttää panostusta ja toimia myös tiedonkeruiden välillä.

Lähteet

Buellens, K., Loosveldt G., Vandenplas C. & Stoop I. (2018). Response Rates in the European Social Survey: Increasing, Decreasing, or a Matter of Fieldwork Efforts? *Survey Methods: Insights from the Field*. Retrieved from <https://surveyinsights.org/?p=9673>

Kuusio, H, García Velázquez R, Mäkipää L, Klemetilä K-L, Castaneda A, Lilja E. (2023). Aikuisväestön hyvinvointi, terveys ja palvelut - MoniSuomi 2022–2023. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Tilastoraportti: 36/2023. 14.6.2023, ISSN 1798-0887 (verkkojulkaisu).

Kuusio H, Seppänen A, Jokela S, Somersalo L, Lilja E (toim.). (2020). Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Raportti 1/2020, 256 sivua, ISBN 978-952-302-931-6 (painettu); ISBN 978-952-343-034-1 (verkko).

Liket, K. (2017). Challenges for policy-makers: Accountability and cost-effectiveness. In A Greve (Ed.) *Handbook of Social Policy Evaluation*. UK: Edward Elgar Publishing Limited.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (2018). THL:n laajat väestötutkimukset aikuisista. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137242/Fin-tutkimukset_infograafi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Castaneda A, Larja L, Nieminen T, Jokela S, Suvisaari J, Rask S, Koponen P, Koskinen S. (2015). Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 (UTH). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Työpäpaperi 18/2015. 41 sivua. Helsinki. ISBN 978-952-302-535-6 (verkkojulkaisu).

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, Kotouttamisrahasto & Tilastokeskus. (2015). Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa: Hyviä käytäntöjä kvantitatiivisen haastattelututkimuksen tekijälle. Tilastokeskus. Helsinki. ISBN:978-952-244-540-7 (verkkojulkaisu).

Suomen sosiaali ja terveys ry. (2018). Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin. <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/#:~:text=Osallisuus%20on%20tunne%2C%20joka%20syntyy,ja%20merkityksellisen%20yhteis%C3%B6n%20toimintaan%20osallistumisesta.>

Muuta kirjallisuutta

MoniSuomi -työryhmä (2023). [MoniSuomi -tutkimuksen 2022–2023 perustulokset](#). [Verkkosivu]. Saatavana: thl.fi/monisuomi/tulokset. Viitattu 27.9.2023.

Tämän julkaisun viite:

Klemetilä K-L, Litewka-Anttolainen, A, Mäkipää L, Lilja E, Castaneda A, Kuusio H. (2023)
Osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat tekijät väestötutkimuksissa – monikielisten tutkimusassistenttien kokemuksia. Tutkimuksesta tiiviisti 51/2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki



Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-408-129-0 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-129-0>